

Kommunejorder, have netop været Huusmændene, og dette har altid været deres Begjæring i alle Andragender fra 1842 indtil 1851 — det sidste Andragende vil være det høitærede Thing bekendt fra Rigsdagen. Jeg troer derfor virkelig, at det høitærede Thing gjør en god Gjærning ved at vedtage det foreliggende Lovudkast, og det forekommer mig at være saa langt fra, at den Formening, som ganske vist er udtalt paa Bornholm, at man muligen derved gaaer Hartkornseierne for nær, bør standse Landstinget eller den lovgivende Magt i det Hele i sin Virksomhed, at jeg tør tilbagefalde i det høitærede Things Erindring, at det har givet sin Stemme til Love, hvor i det Mindste tilsyneladende de paagjældende interesserede Parter traadte op med ganske anderledes Retligheder, ikke blot med Formening om at have Ret, men hvor allerede Retstrætte var anhangiggjort for Landets Domstole — jeg sigter herved til Bager- og Møllerloven. I nærværende Sag er ingen saadan Paastand fremkommen, endfjæ, at den skulde være gaaet fremad til Domstolene; men der er blot fremfat en Formening, hvilende paa en Retsbetragtning, der er saa lidet retslig, at den næsten er ubegribelig.

Den høitærede Taler (F. Nielsen), som har givet mig Anledning til at gjøre disse Betragtninger, meente, at det turde være tænkeligt, at der kunde gives Dom for, at Hartkornseierne ikke blot skulde miste den Besiddelse, de i Dieblisset have, men endog give Godtgjærelse for den Brug, de nu i en Række af Aar, omtrent 10 Aar, have gjort af Boderne. Den høitærede Taler er i Vildfarelse. Det maae vi jo anerkjende, at Hartkornseierne hidtil i fuldkommen god Tro have været i Besiddelse af den omtvistede Eiendom, og det er da en Sag, der er udtalt udtrykkelig i vore Love, at, selv om en Anden gjør sin bedre Ret gjældende, saa kan den trofaldige Besidder ikke komme til at give nogenfomhelst Erstatning, det være sig, at han har været i Besiddelse af en Kapital, eller som her af en Eiendom. Først fra det Dieblis, der kommer Klage til Forligelseskommissionen, kan der blive Spørgsmaal om at svare Rente af en Kapital eller Erstatning af den Ford, hvoraf man i god Tro har været

i Besiddelse, og i god Tro have ganske vist de Paagjældende her været i Besiddelse af Borden; thi de have ikke blot haft Administrationens Beskjærmelse, men de have endog saa kunnet støtte sig paa Forretninger af Landvæsenkommissioner, der vare satte i Bevægelse af Landets høieste Administration.

Jagerslev: Den sidste Deel af den ærede Ordførers Foredrag er jeg aldeles enig med ham i. Jeg anseer det ogsaa for givet, at der ikke kan være Tale om Erstatning for fra den Tid, da Sagen paatales; men, naar han gaaer ud fra, at det vil være umuligt at udfinde, hvorledes en Udskiftning imellem Gaardmændene og Huusmændene paa Bornholm skal foregaae, saa vil jeg tillade mig at henvise ham til Forordningen af 23de April 1781 om Fordælsesfællesskabets Ophævelse, saavel som til de senere Forordninger, der slutte sig dertil. Det hedder udtrykkelig i § 15 af den nævnte Forordning: „I Henseende til de endnu udeelte fælles Overbreve og Heber anordnes, at, naar enten en By eller ifkun en eller anden Lodseier i Byen forlanger at faae sin Anpart af et saadant Overbrev udskiftet, skal samme, uden nogen Hindring af de øvrige Lodseiere, deles først By- og siden Lodseiervis, efter foregaaende Opmaalning og lovlig Taxation, alt paa samtlige Lodseieres Beføstning, saaledes som foran om Ager og Engs Udskiftning er fastsat. Skulde om deslige Overbreve imellem Lodseierne, siden Landmaalingstiden, være foregaaet en eller anden Forening, eller Domme eller andre lovlige Afkomster have, da bør disse for saadanne Overbredes Deling lægges til Grund, og enhver Lodseier i Følge deraf tilmaales den Anpart, som han efter samme kan tilkomme. Men hvor ingen saadanne Foreninger, Domme eller Afkomster ere til, der bør Delingen skee saaledes, at først hver By og siden enhver Lodseier tildeles den Anpart, som dem eller ham efter deres eller hans Græsningsret til visse Hoveders Paaslag paa Overbrevet, i Forhold med det hele til Udskiftning bestemte Overbreds Indhold, som til den Ende opmaaltes og lovlig taxeres, kan tilkomme“. Og i § 19 hedder det: „Da Huusmænds-Familierne ansees nyttige saavel for det Alminde-